

Asia: VN/34144/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Hyvinvointialuetta

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta varhaisen tuen saatavuuden parantamisesta?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan tai lisäksi seuraavia toimia

Ehdotetut toimet kohtaan 2:

Esitetty sääntely ei tue varhaisen tuen saatavuutta erityisesti opiskeluhuoltoon esitettyjen muutosten vuoksi. Koska sähköisen seulonnan vapauttamia resursseja ei kohdenneta erityisen tuen tarpeisiin vaan vähennetään. Lapissa tämä rahoituksen leikkaus tarkoittaisi 6 opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajan vähentämistarvetta ja heidän antamansa tuen vähentymistä. Kuinka jatkossa varmistetaan, että raskauden ensikäynti terveydenhoitajalla toteutuu ennen ensimmäistä lääkärikäyntiä (rv 8–11). Sekä ehdotus poistaa 1 kuukauden ikäisen lapsen terveydenhoitajan terveystarkastus joka, jättäisi liian pitkän välin syntymän jälkeisen kotikäynnin ja 2 kuukauden iässä tehtävän terveystarkastuksen väliin. Terveystarkastus 1 kk:n iässä tarjoaa tärkeän mahdollisuuden havaita tuen tarpeet ja vahvistaa vanhemmuutta ennen seuraavaa lääkärikäyntiä. Tämän väliin jääminen voi erityisesti heikentää tuen saantia perheissä, joilla on enemmän haasteita tai vähemmän omaa verkostoa.

3.1 Raskaudenaikaisissa neuvolapalveluissa

Kyllä

Ehdotetut toimet kohtaan 3.1:

-

Muita huomioita kohtaan 3.1:

Suun terveydenhuollon integroiminen osaksi neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa on kannatettavaa, mikäli saavutettavuus voidaan taata ja tarkastusten laatu sekä seulova ote säilytetään. Suun terveys on olennainen osa kokonaisvaltaista hyvinvointia, ja erityisesti raskauden aikana sekä lapsen varhaisvuosina ennaltaehkäisevä neuvonta on tärkeää. Huoltajien ohjaaminen ja terveydenhoitajien osaaminen suunterveyteen liittyvissä asioissa on varmistettava.

3.2 Alle kouluikäisen neuvolapalveluissa

Kyllä

Ehdotetut toimet kohtaan 3.2:

-

Muita huomioita kohtaan 3.2:

-

3.3 Kouluterveydenhuollon palveluissa

Kyllä

Ehdotetut toimet kohtaan 3.3:

-

Muita huomioita kohtaan 3.3:

-

3.4 Opiskeluterveydenhuollon palveluissa

Kyllä

Ehdotetut toimet kohtaan 3.4:

-

Muita huomioita kohtaan 3.4:

-

4. Onko sääntely opiskeluterveydenhuollon ja siihen kuuluvasta sähköisestä terveystarkastuksesta terveydenhuoltolain 17 §:n 2 momentin ja 70 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöksiä olisi muokattava seuraavalla tavalla

Ehdotetut muutokset kohtaan 4:

Rahoitusta ei saa vähentää, koska ei ole tietoa siitä vähentävätkö esitetyt menetelmät työpanoksen tarvetta. Esityksessä on laskettu sähköisen seulonnan perusteella terveystarkastuksia tarvitsevien määrä huomattavan vähäiseksi ja todennäköisesti tarvetta huomattavasti alhaisemmaksi, kun otetaan huomioon mm. kouluterveyskyselyjen ja muiden indikaattoritietojen perusteella mm. ahdistuneisuusoireista, ylipainosta tai yksinäisyydestä tai päihteiden riskikäytöstä raportoivien nuorten määrä Lapissa.

Sähköiset terveystarkastukset eivät tavoita kaikkia lapsia ja nuoria, ja vaarana on, että erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat jäävät palveluiden ulkopuolelle. Nyt esitetyn sijaan sähköisen terveystarkastuksen myötä mahdollisesti vapautuva työpanos tulee hyvinvointialueella voida kohdentaa tuen tarpeiden mukaisesti, esimerkiksi ennaltaehkäisevän ryhmätoiminnan lisäämiseen tai yksilöllisen tuen kohdentamiseen sitä tarvitseville eikä hyvinvointialueiden rahoitusta tule tämän perusteella alentaa. Toimintaa tulisi testata ja arvioida ennen mallin käyttöönottoa.

Sähköiset terveystarkastukset eivät tavoita kaikkia lapsia ja nuoria, ja vaarana on, että erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat jäävät palveluiden ulkopuolelle.

Sähköinen terveystarkastus voi olla hyvä työkalu, mutta nykyinen sääntely ei huomioi nuorten erilaisia kykyjä tunnistautua (ei tunnuksia), haavoittuvassa asemassa olevien tavoittamisen vaikeutta ja alhaista vastausaktiivisuutta.

Tarkastuksen siirtäminen täysin tarpeeseen perustuvaksi edellyttää varmaa tietoa tarpeesta — tätä sähköinen kysely yksin ei tarjoa.

Sähköisen terveystarkastuksen tietosuojan ja yksityisyyden suojaan kiinnitettävä erityistä huomioita.

Kun nuori jättää vastaamatta sähköiseen kyselyyn, sen tulee johtaa automaattisesti tuen tarpeen selvittämiseen.

On tärkeää olla vaihtoehtoinen palvelu heille, joille sähköinen asiointi ei ole saavutettavaa eikä ole mahdollista täyttää sähköistä kyselyä. Sähköisen kyselyn vaihtoehtona tulee olla myös paperinen kysely.

Alaikäisen opiskelijan kohdalla huoltajalla tulee olla mahdollisuus tuoda esiin nuoren hyvinvointiin liittyvät huolet.

5. Onko esitetty sääntely valtioneuvoston asetukseen neuvolatoiminnasta sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sisällöstä riittävä terveystarkastusten toteuttamiseksi?

Kyllä

6. Yhtenä toimenpiteenä asetuseräluonnoksessa ehdotetaan kansallisten ohjeistuksien ja suositusten päivittäminen NEUKO-tietokantaan. Onko esitetty toimenpide riittävä?

Ei

7. Millaista muuta kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

Onnistunut toimeenpano edellyttää kattavaa henkilöstön koulutusta ja jatkuvaa tukea, erityisesti sähköisten palveluiden osalta. Lisäksi kansallisessa ohjauksessa huomioitavaa hyvinvointialueen erityispiirteet sekä Saamen kielen ja kulttuurinmukaiset palvelut. Toimeenpanossa huomioitava vaikuttavina tekijöinä pitkät asiointimatkat, paikoin harvaan asutut alueet jotka, vaativat joustavampia ja vahvemmin resursoituja malleja varhaisen tuen toteuttamiseksi.

NEUKO-tietokannan päivitys on tarpeen. Sen käyttöön ottaminen kentällä edellyttää:

Koulutusta ammattilaisille

Selkeitä ohjeita siitä, miten ohjeistus jalkautetaan

Seulontamenetelmät; Mitä ensisijaisesti tarkastuksissa käytetään? Mitä menetelmiä hyvinvointialuetasoisesti otetaan käyttöön, kansallinen ohjaus tähän

NEUKO - tietokantaan tulee selkeämmin määritellä, mitkä sisällöt ja teemat kussakin terveystarkastuksissa ovat välttämättömiä. Lisäksi tulee selkeästi määritellä mitkä seulontamenetelmät ja sisällöt soveltuvat kohdennettuun tukeen. Nykyinen laaja sisältö voi kuormittaa työntekijöitä ja heikentää vastaanottokäyntien tehokkuutta.

Muita huomioita hallituksen esityksen luonnoksesta:

Asetusmuutosten yhteydessä on tärkeää, ettei valtion rahoitusta vähennetä, vaan se kohdennetaan paremmin alueen tarpeiden mukaisesti sekä ennaltaehkäiseviin palveluihin että kohdennettuun tukeen.

Muita huomioita asetusluonnoksista:

-

Kauranen Henna
Lapin hyvinvointialue - Terveyspalveluiden toimiala